

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Compendium Totius Tractatus De S. Matrimonij
Sacramento R. P. Thomæ Sanches E Soc. Iesv**

Sánchez, Tomás

Coloniæ Agrippinæ, 1624

4. Impotentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41559

*Si parochi; & duplicis desit presentia testis.
Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta;
Hac socianda vetant connubia, facta retractant.*

4. Impedimēta impedientia sunt: 12. quinque primi non veniunt ex crimine; ceteri ex illo proficiscuntur, quæ omnia continentur in versibus sequentibus, *lib. 7. disp. 6. c. 1. usque ad 5. usque in finem; de quibus tractandū in suis proprijs locis.*

*Ecclesia vetitum, nec non tempus feriarum;
Atque Catechismus, Sponsalia, iungito Votum;
Impediunt fieri, permittunt facta teneri,
Incest. Raptus sponsata, mors mulieris.
Susceptus propria sobolis, mors bresbyteralis,
Vel si poeniteat solemniter, aut Monialem.
Accipiat, prohibent hac coniugium sociandum.*

5. Hodie non obligant ad culpam contractentem cum illis attenda consuetudine; absque dispensatione; nec requiritur scientia prælatorum, ut consuetudo vires obtineat. Exceptis tamen duobus, v. g. voto, & sponsalibus prioribus, & interdicto Ecclesie, *lib. 7. disp. 17. c. 1. usque ad 9.*

6. Impedimentum quando opponitur contra matrimonium, deferendū iuramentum est: reo actore nil probante, *lib. 7. disp. 113. c. 28.*

Impotentia

1. Impotentes, cognitâ impotentia post contractum matrim. possunt simul esse, ut fratres; non tamen licent eis tactus; secus dicendum si adsit periculum in continentia. Iudex tamen Eccle-

Ecclesiasticus debet eos permittere volentes:
 se habitare: tamen est periculosissima hæc cō-
 federatio, *lib. 7. disp. 98. à numer. 4. usque*
ad 7.

2. Impotentes tenentur coram iudice petere
 dissolutionem matrimonij, quando contraxe-
 runt matrimonium, & constat de impotentia,
 & non possunt habitare sine periculo incon-
 tinentiæ, *lib. 7. disp. 97. nu. 8.*

3. Impotens conscius suæ impotentia, du-
 cens foeminam illius ignaram, non tenetur eam
 visororem habere, nec alere. Idem dicitur si ambo
 sciebant impotentiam, *lib. 7. disp. 97. nu. 10.*
11. & 12.

4. Cognitâ impotentia ab initio si vir, &
 foemina velint tantum quoddam societatis
 vinculum inire, quo simul habitent, & ad
 mutua se ipsos obsequia obligent, licitum est,
 dummodo absit periculum incontinentiæ, &
 licet vir potens transeat ad aliud matrimoniū,
 tenebitur illam alere, sicut illa ei inservire, *lib. 7.*
disp. 97. nu. 13. & 14.

5. Impotentia perpetua ad copulam reddit
 irritum subsequens matrimonium. Secus de
 impotentia temporali, quantumvis ignorata
 ab altero. Et contrahens conscius illius non
 peccat, aut cum impotentia coeundi, quæ est
 solum maxima difficultas, & periculum agri-
 tudinis. Item dirimit impotentia seminandi
 intra vas, secus de impotentia seminandi mu-
 llieris, dummodo sit capax recipiendi semen
 viri,

viri, & susceptum retineat, & possit cognosci à viro. Item non dirimit infundere tantum partem seminis intra vas, *lib. 7. disp. 92. à nu. 2. vsque ad 10.* Tamen impotentia contingens ex quacunque causa, siue ex nimio viri calore, siue ex abominatione mulieris, semper dirimit, *ibid. nu. 13.*

6 Impotentia ad pariendum absq; vitæ fœminæ periculo, vel quando mortuos parit filios, vel quando fœmina seminare nequit, potest tamen recipere, non dirimit matrimonium: secus dicendum, quando præ ætitudine, aut latitudine vasis, nequit cognosci, aut suscipere semen. Valeret tamen matrimonium, si semel suscepto semine non possit retinere, *l. 7. di. 92. nu. 27. 28. & 29.*

7 Impotentia senum etiam decrepitorum, & omnino impotentium ad copulam habendam, non dirimit matrimonium, nisi aliud impedimentum allegetur, & proberur, & hoc in fœmina quantumcunque vetula certius est, *l. 7. disp. 92. à nu. 19. vsque ad 24.* Item impotentia steriliū non dirimit matrimonium, *lib. 7. disp. 92. n. 25. & 26.*

8 Impotentia consurgens ex statu morbi, eò quod contrahens est in mortis articulo, non dirimit matrimonium tunc initum, sed habet vim legitimandi prolem antea habitam, etiam in fraudem substituti, & quamuis senex decrepitus tunc contrahat, *l. 7. tota disp. 105.*

9 Impotentia ratione ætatis puerilis dirimit

mit matrimonium iure ecclesiastico. Vnde infideles contrahunt validè in quacumque ætate, modò rationis vsum habeant, *l. 7. disp. 104. n. 9. & 10.*

10 *Ætas* requisita ad matrimonium est in fœmina annis duodecimus; in masculo quatuordecimus, & sufficit, si vltima dies anni 12. in fœmina, & decimi quarti in viro sit incepta. Et in dubio nunquã præsumitur. Tamen in matrimonio malitia supplet ætatem, i. si ante ætatem dictã ad sit potentia generandi, & sufficiens discretio ad se obligandũ, *l. 7. d. 104. à n. 1. vsq. ad 4. & 5.* Tamen si ætate legitimã adeptã, deest adhuc potentia generandi, validum est matrimonium, *ib. n. 15.*

11 Quando puer 14. anno completo, aut fœmina 12. adhuc inveniuntur impotentes ad copulam, ad experiendum, an ea impotentia sit perpetua, expectandum est ad plenã pubertatem, quæ in fœminis contingit 14. annis, & in viris 18. & adueniente illã, si adhuc deficiat potentia, ex tunc cõcedendum est triennium, *l. 7. disp. 104. n. 18. & 19.*

12 Dum dicitur in matrimonio, malitiã ætatem suppleri; nomine malitiæ intelligitur potentia ad copulam, & discretio sufficiens ad consensum conjugalem: & non sufficit discretio deficiente potentiã: nec vice versã, *l. 7. disp. 104. n. 21. 22. & 23.*

13 Potentia generandi ante pubertatẽ probatur, si fœmina impubes fuit cognita, vel pueri

puer impubes copulam habuerit, vel aliam
foeminam cognouerit, *libr. 7. disp. 104. num. 25.*
Nisus ad copulam facit præsumere potentiam
ad illam, *num. 26.* Item potentia potest proba-
ri ex alijs signis, absque actuali copula, quæ si-
gna iudex arbitrabitur inspectâ personæ qua-
litate, membrorum dispositione, ac valerudi-
ne bonâ; dummodo adsit proximitas puberta-
ti, & quamuis potentia coeundi non veniat in
plurimum ante prædictas ætates, nihilominus
sæpe evenit; præcipue illis, qui in delicijs nu-
titi sunt, vt Salomon 10. ætatis anno genuit
Roboam, & Achas vndecimo Ezechiam: & ad
dijudicandum hanc potentiam ex signis, sub-
sufficit aspectus partium superiorum corporis, &
non est necessarius aspectus partium verenda-
rum, tamen non est standum iuramento viri
dicentis, se habuisse copulam cum impubere.
At tamen menstruum in foemina sufficit ad
probandum iam esse ad generationem aptam.
Item puer aptus ad seminis effusionem præsu-
mitur aptus ad matrimonium; at puer pilosus
in pudendis non est signum potentia; *ib. ann.
28. vsque ad 36.*

14. Iudicio, & arbitrio iudicis relinquitur,
quâ ætate dicantur masculus, & foemina im-
puberes pubertati proximi: iudex tamen ad
hoc arbitrandum, non tam annorum numerum,
quam personæ qualitatem, & conditionem
spectabit, & etiam qualitatem regionis, in qua
natus est, *l. 7. disp. 104. n. 40. 41. & 42.*

15. Si quis sit impotens tantum respectu alienius, non valebit cum illo matrimonium; secus cum alijs, vt si habeat membrum magnū, & grossum, vnde datur impotentia naturalis, & perpetua, *lib. 7. disputat. 93. à numer. 3. vsque ad 5.*

16. Impotentia perpetua censetur illa, quæ solo miraculo auferri potest, vel per actum humanum illicitum, & non absque periculo corporis. Temporalis censetur illa, quæ naturaliter, & absque eo periculo auferri potest, & est medicabilis absque vitæ periculo, si potentia ope medicinæ est duratura. Secus, si breui duratura, & nomine periculi corporis, solum intelligitur periculum mortis, *l. 7. dis. 93. à n. 7. vsque ad 29.*

17. Impotentia ratione virginittis foemina nullam arctitudinem patietis, sed eo quod virgo sit, nequit à viro penetrari, non dirimit matrimonium, si ope medicinæ absque mortis periculo possit subueniri foeminae virgini, vt apta reddatur: non tamen potest imbecilli, *l. 7. dis. 93. nu. 26.* Non tamen est licitum viro auctoritate propriâ referare claustra virginis instrumento aliquo ligneo, vel ferreo ad id apto, digiti ve: & si id tenter, in loco tuto constituenda est, *num. 29.* Item foemina nupta, siue sit præcæteris arcta, siue sicut omnes aliæ, iudicantibus medicis posse per incisionem absque mortis periculo subueniri, vt apta reddatur, non tamen tenetur pati talem incisionem cum incom-

com-

commodo grauissimo morbi: secus, si eum dolore graui & molestia. Et hæc inciso fiet, quando potentia cum corrupta est manifesta, quæ probatur, quando in membro nullus est defectus, & ille iurat, se eas cognouisse, & ipsæ se ab eo cognitæ, ib. à n. 30. vsq; ad 35.

18 Separato matrimonio ratione frigida-
tis, vel arctitudinis fœminæ; interdicitur utri-
que coniugi transitus ad alias nuptias, quando
impotentia est absoluta, & perpetua ex parte
utriusq; coniugis. Si verò alterius tantum, illi
interdicitur; concessâ non impedito licentiâ
ad alias transeundi, & si transeat absq; licen-
tia peccat, sed matrimonium tenet, l. 7. disp. 93.
num. 37.

19 Mulier arcta respectu vnus viri, non
presumitur talis respectu omnium. Itē cognos-
cibilis ab vno non presumitur cognoscibilis
ab omnibus. Item vir potens ad corruptâ, non
presumitur potens ad virginem, l. 7. disp. 93. n.
27. & 28. Et mulier aliquando inspicienda est
à medicis ad dijudicandum, an viro apta sit: ne
matrimonium validum dissoluatur, l. 7. disp. 11.
num. 23.

20 Impotentia perpetua, siue absoluta, siue
respectiua, siue naturalis, siue ex maleficio or-
ta, & licet sit sola veri seminis emittendi in-
tra vas, dirimit matrimonium iure naturali.
Vnde inter infideles manet matrimoniū nul-
lum contractum cum tali impotentia, l. 7. tota
disp. 98. Item impotentia perpetua nota con-
112.

trahentibus, vel ignorata semper dirimit ma-
trimonium, *l. 7. disp. 97. n. 1. 2. & 3.*

21 Dissoluto matrimonio ratione frigidi-
tatis viri, si is ad aliud transeat, statim est hoc
posterius dissoluendum, sine alia probatione:
tamen ad restaurandū prius frigidi matrimo-
niū tanquam validum, non sufficit, frigidū ad
alias nuptias transiisse, sed requiritur probare
se eas consummasse, aut fornicatum fuisse. Itē
mulier à frigido separata, ac secundo nupta dū
lis discutitur, potest petere, & reddere debi-
tum, quia est in possessione: si tamen illa non
sit alij nupta, & velit nubere, non est permittē-
dum ei, & si nubat de facto, separanda est,
donec lis decidatur, si nupsit ortā iam lite, *l. 7.
disp. 99. n. 1. usque ad 14.*

22 Si fœmina ratione arctitudinis separata,
alij nubat, ab eoque cognoscatur copula con-
iugali, vel fornicaria, est restituenda priori
marito, quando primum matrimonium fuit
validum: secus, si fuit nullum, *lib. 7. disput. 99.
num. 16.*

23 Dissoluto matrimonio ratione malefici-
ij conceditur utrique licentia ad aliud tran-
seundi, & eo inito, non est prius instauran-
dum, nisi sententia dissolutionis matrimonij
legitimè lata non sit, vel quando maleficium
est generale, & non respectuum: vel si fœmi-
nam, respectu cuius erat maleficium, vir ille
postea cognoscat, *lib. 7. disp. 99. n. 2. usque
ad 26.*

24. Sen-

24 Sententia impotentiae, non transit in rem iudicatam etiam bis confirmata. Non potest tamen corrigi praetextu appellationis. Transit tamen quoad hoc, ut non indiscriminatim eam impugnare volens audiatur: sed oportet allegare aliquam verisimilem iniustitiae causam, quae iure optimo iudicem ad id credendum inducat. Item non transit in rem iudicatam quoad ipsum coniugium, secus quoad expensas, non respectu coniugum: secus respectu tertij contra matrimonium agentis. Item, quando ex illius sententiae observatione nutritur peccatum, nec consensu partis vtriusque potest cessare culpa. Secus, quando potest cessare vtriusque consensu, l. 7. tota disp. 100.

25 Impotentia superueniens matrimonio rato, vel consummato, non ipsum dirimit. Quando tamen est ratum, praebet iustam dispensandi causam, si timeatur incontinentiae periculum alterius coniugis, l. 7. disp. 102. à n. 1. usque ad 4.

26 Quando impotentia est naturalis, in dubio praesumitur eam praecessisse, & sic matrimonium est nullum. Secus dicendum de impotentia accidentali, ut ex maleficio, abscissione, aut quolibet alio morbo confurgenti, nisi breue tempus à matrimonio contracto usque ad eius consummationis intentationem transisset. Et si dubitetur an impotentia sit naturalis, aut accidentalis, praesumitur accidentalis. Item quando dubitatur, an impotentia sit vera, & an matrimonium consumma-

tum

rum sit necne, præsumitur pro matrimonij valore, & semel initum non potest dissolui. Et in hoc dubio non licet matrimonium inire, donec re bene inspectâ deponat dubium. Tamen eo inito potest eo vti petendo, & reddendo, *l. 7. tota disp. 103.*

27 Quando signa necessariò, & euidenter impotentiam concludunt, siue viri, siue fœminæ, nulla temporis mora spectata, est dissolvendum matrimonium, nec desideratur triennium, neq iuramentum coniugum, asserentium, se non posse coire, nec propinquorum, v. g. si vir habeat virilia, aut testiculos amputata, vel virilia arida, vel si mælier est arcta, vel si vir ab alio matrimonio fuit separatus ratione frigiditatis per sententiam. Si autem signa non sunt omnino certa, & euidentia, sed verisimilitex euidentia ad impotentiam, non desideratur triennium, sed iuramentum coniugum asserentium se non posse coire, & propinquorum. Quando impotentia est ex maleficio, semper requiritur triennium: & vltra illud, est assignandum à iudice tempus arbitrium, vt orationi vacent coniuges, ac operibus penitentia, consilio: vt sic Deus placatus coerceat Dæmonem, vt desistat maleficio nocere, *l. 7. tota disp. 107.*

28 Probationes impotentia debent esse potius superflua, quam in aliquo diminuta, *l. 7. disp. 107. n. 1.*

29 Vt roque coniuge fatente impotentiam, vbi

vbi non est certa, semper desideratur triennium, & vltra illud, iuramentum vtriusque coniugis, vt septima manus propinquorum iuret, vel vicinorum bonæ famæ, si propinqui deficient. Et iuramentum septimæ manus sic accipiendum est, v.g. si vterque coniux fateatur impedimentum cuiuslibet coniugis septem consanguinei iurent, vel eis deficientibus, septem vicini cuiuslibet, & ita debent esse quatuordecim. Et si tot testes haberi nequeant, sufficiunt pauciores arbitrio iudicis, vt duo. Et si desint consanguinei, vel vicini, debent assumi alij testes bonæ famæ, & omni exceptione maiores: nec sufficit testem tangere Evangelia pede, vel cubito, si manus habeat. Idem ipsi coniuges debent iurare de certa scientia: propinqui verò de crudelitate: & impotente transeunte ad aliud matrimonium, vel fornicante, consanguinei non censendi periuri. Secus dicendū de ipsis coniugibus iurantibus, *l. 7. d. 108. à n. 1. vsq; ad 19.* Tamen ad probationem impotentia in senibus, non requiritur triennium experientia, sed sufficit tempus arbitrio iudicis taxandum, *ib. nu. 21.*

30 Quando mulier fateatur impedimentum impotentia, & vir negat, nec illa matrimonio initio proclamauit, v.g. transacto bimestri die, quā vir cœpit tentare copulam, minime audienda est proclamans aduersus matrimonium: sed eius petitio reiicienda est, ac viro fides adhibenda fatenti, se consummasse matrimonio.

monium, nisi illa velit ostendere impotentiam per signa, licet non fiat omnino euidencia, sed tantum verisimilia, vel per aspectum velit probare, se non cognitam a viro. Si vero mulier, quæ tempore matrimonij erat virgo, statim proclamans, v. g. post mensem, audienda est: quamuis vir impotentiam neget, & si ea probetur per rectum iudicium, dissoluitur matrimonium: at si erat corrupta tempore matrimonij, licet proclamet statim non est audienda, marito contrarium affirmante, nisi vir convincatur impotens per aspectum. Et hoc quod dictum est de muliere allegante impotentiam viri: idem dicendum de viro allegante arctitudinem foeminae, l. 7. tota disp. 109.

31 Triennium experientiae impotentiae conjugis praescriptum, non desideratur quod sit continuum: tamen necessarium est, quod tempus interpolatum suppleatur, quando arbitrio prudentis fuerit notabile: secus si fuerit breue, l. 7. tota disp. 111.

32 Triennium iure praescriptum ad experiendam impotentiae veritatem in impedimento frigiditatis, computatur a die copulae intactae, nec oportet hoc triennium assignari a iudice, nec prius poenitentiam peragi. Idem censendum in impedimento maleficij. Et quando coniux nondum adeptus est plenam pubertatem, expectanda est, & ab illa hoc triennium incipit, l. 7. tota disp. 110. Et hoc triennium conceditur, quando solum matrimonium
ratio-

ratione impotentiaë instauratur, & deprehensa
Ecclesiæ deceptione, *libr. 7. disputat. 99. nu-
mer. 3. 4.*

Incestus.

1 Incestus cum consanguineis vxoris, vel
viri impedit matrimonium tantum, & non so-
lum interdicitur matrimonium ipsis coniugi-
bus, sed illis consanguineis coniugis, cū qui-
bus alter coniux incestum admisit. Et hoc im-
pedimentum non extenditur hodie, nisi vsque
ad secundum gradum. Item oritur ex copula
habita cum consanguinea sponsi, vel sponsæ
de futuro, quod extenditur vsque ad primum
gradum, & est temporale, nimirum, dum cō-
plex viuit. Perpetuum veid ex copula habita
cum consanguineis sponsæ de præsentia ante
matrimonium consummatum. Item incestus
cum affini, est impedimentum perpetuum,
nullo existenti matrimonio. Non tamen orie-
tur ex incestu cum cognata legali, vel spiri-
tuali, vel ex incestu habito ignoranter cum
consanguinea, vel violenter, nec ex copula
non consummata, vel incestu occulto, vel
quando non præcessit iudicis sententia circa
illud, nec ex incestu cum proprijs, consangu-
neis, *l. 7. tota disp. 15.*

Infidelis.

1 Infidelis, iniens matrimonium post vo-
rum castitatis, non potest debitum perere, *l. 9.
disp. 33. nu. 6.*

2 Papa non potest imponere impedimenta
diri-